

Julia Bloemendaal – Markus – Grachtstraat 29

Julia Markus werd op 6 april 1871 in het Duitse Werl als dochter van Manuel Markus en Caroline Baruch.¹ Werl is een kleine stad in Nordrhein-Westfalen, niet heel ver van de Nederlandse grens ter hoogte van Gelderland. Ten tijde van Julia's geboorte maakte Werl een industriële ontwikkeling door.² Werl heeft sinds de middeleeuwen (sinds de 16^e eeuw) een kleine Joodse gemeenschap die rond het einde van de 19^e eeuw rond de 135 personen telde.³ Over Julia's jeugd is nagenoeg niks bekend. Uit de geboorteplaats van haar zussen en broer kan worden afgeleid dat het gezin Markus kort na Julia's geboorte naar Heerlen is verhuisd.⁴

Op 23 februari 1894 – op haar 21^e – trouwt Julia in 's Heerenberg met de aldaar geboren Benjamin Bloemendaal (9-2-1867 – 7-4-1941).⁵ 's Heerenberg is de hoofdplaats van de toenmalige gemeente Bergh, telt tegenwoordig zo'n 8000 inwoners en is een grensplaats aan de Duitse grens.⁶ De inwoners van 's Heerenberg zijn over het algemeen Rooms-Katholiek. Sinds de Middeleeuwen kende 's Heerenberg een kleine Joodse gemeenschap die aan het einde van de 19^e eeuw rond de 100 mensen kende.⁷ Benjamin was de derde zoon van Salomon Bloemendaal en diens tweede vrouw Judig Goldstein – 8 kinderen (waaronder Benjamin) – 6 zonen en 2 dochters werden in 's Heerenberg na hun huwelijk geboren, en Salomon en Judig hadden al een zoon die eerder geboren werd.⁸

Twee jaar voor hun huwelijk was Benjamin in 's Heerenberg teruggekeerd nadat hij in Doetinchem en Amsterdam voor koperslager had geleerd.⁹ Op de dag van huwelijk vertrekken Benjamin en Julia uit 's Heerenberg naar Heerlen¹⁰, en vier maanden later – 5 juni 1894 vestigen Julia en Benjamin zich in Maastricht waar bij de inschrijving als beroep van Benjamin koperslager is aangetekend.¹¹ In Maastricht zijn geen tastbare bewijzen van beroepsuitoefening van Benjamin te vinden. Uit de gegevens van de burgerlijke stand in Maastricht blijkt dat zich daar voor het jonge echtpaar een ramp voltrekt. In 1895 wordt een naamloos kind dood geboren. In de 3 jaren erna – 1896, 1897 en 1898 worden respectievelijk Salomon, Carolina en Mina geboren – die alle drie binnen een of twee weken na hun geboorte overlijden.¹² In 1899 wordt dochter Juliëtte geboren.¹³ Ook in het gezin van

---

¹ <https://www.joodsmonument.nl/nl/page/130972/julia-bloemendaal-markus>, laatst gezien 14 februari 2024.

² <https://de.wikipedia.org/wiki/Werl>, laatst gezien 14 februari 2024.

³ https://de.wikipedia.org/wiki/J%C3%BCdische_Gemeinde_Werl, laatst gezien 14 februari 2024.

⁴ <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-heinemann-kuiper/l11569.php>, laatst gezien 14 februari 2024.

⁵ https://www.berghapedia.nl/index.php?title=Bloemendaal,_Benjamin, laatst gezien 14 februari 2024.

⁶ <https://www.berghapedia.nl/index.php?title=%27s-Heerenberg>, laatst gezien 14 februari 2024.

⁷ https://www.berghapedia.nl/index.php?title=Joodse_gemeenschap_in_%27s-Heerenberg, laatst gezien 14 februari 2024.

⁸ https://www.berghapedia.nl/index.php?title=Bloemendaal-Goldstein,_familie, laatst gezien 14 februari 2024.

⁹ https://www.berghapedia.nl/index.php?title=Bloemendaal,_Benjamin, laatst gezien 14 februari 2024.

¹⁰ Waarschijnlijk naar haar ouders, <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-heinemann-kuiper/l11577.php>, laatst gezien 14 februari 2024.

¹¹ https://www.berghapedia.nl/index.php?title=Bloemendaal,_Benjamin, laatst gezien 14 februari 2024.

¹² <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-bloemendaal/l132.php>, laatst gezien 14 februari 2024.

¹³ <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-bloemendaal/l71.php>, laatst gezien 14 februari 2024.

de ouders van Julia was dergelijk verdriet aanwezig. Naast Julia en haar broer Lucas kregen haar ouders nog drie kinderen waarvan er twee hun eerste levensjaar niet overleefden en een derde slechts negen jaar werd.¹⁴ Op 19 maart 1900 vertrekken Julia, Benjamin en Juliëtte naar Keulen. Maastricht moet voor hun inmiddels een verdrietige plek zijn geworden. Julia is dan 29, Benjamin 33.

Juliëtte overleeft haar kindertijd. In de herfst van 1923 vertrekt ze vanuit Hamburg met het schip de Finland naar New York – waar ze op 10 oktober 1923 op Ellis Island. Ze vestigt zich in de Bronx, in die tijd een snelgroeïende smeltkroes van immigranten uit Europa. Blijkens de opgave van Juliëtte in New York wonen haar ouders – die ze als contactadres opgeeft – in Keulen op de Weissbüttengasse – een straat dicht bij de rivier, die met de herbouw van de Rijnbrug na de oorlog niet herbouwd is. We weten niet hoe het hun vergaan is in de Eerste Wereldoorlog en de lastige periode daarna. Pas in 1939 komen Julia en Benjamin weer in beeld. Op 3 februari 1939 keren Julia en Benjamin vanuit Keulen terug naar Maastricht.¹⁵ Benjamin is dan al 72 jaar oud, Julia 68. In Nazi-Duitsland is Hitler inmiddels 6 jaar aan de macht en is het voor Joden inmiddels onmogelijk om een normaal leven te leiden. Het is niet onaannemelijk om te denken dat Kristallnacht (9-10 november 1938) de directe aanleiding is geweest voor Julia en Benjamin om naar Maastricht te trekken. Het inmiddels bejaarde paar vestigt zich eerst op de (Maastrichter) Grachtstraat nummer 35 om op 21 april 1939 hun intrek te nemen in het huurpand aan de (Maastrichter) Grachtstraat nummer 29.¹⁶ Maastricht zal weer een plek van verdriet worden.

Ook Nederland ontsnapt niet aan de oorlog en Nazi-Duitsland valt op 10 mei 1940 Nederland binnen. Op 15 mei 1940 capituleert Nederland en is de bezetting een feit. Langzaam, maar heel zeker, begint de bezetter ook met het invoeren van maatregelen tegen Joden. Voordat de Jodenvervolgïng volledig in gang werd gezet overlijdt Benjamin op 7 april 1941 op 74 jarige leeftijd, voor zover we kunnen nagaan aan een natuurlijke oorzaak. Julia blijft alleen achter.

Tegen betaling van 1 gulden laat Julia zich in februari 1942 als Joods registreren.¹⁷ Blijkens de lijst van ingeleverde radio's had Julia – conform de regelgeving – in augustus 1941 haar radio al ingeleverd. Door haar hoge leeftijd werd Julia niet opgeroepen voor de grote deportatie van augustus 1942, die nog verhuïd was geweest als een oproep voor arbeidsinzet, net als een tweede deportatie in het najaar van 1942. In datzelfde najaar – op 3 oktober 1942 wordt de waarde van haar inboedel door twee medewerkers van de *Hausraterfassungstelle* uit Amsterdam geschat op 25 gulden (nu zo'n €200).¹⁸ Tot aan maart 1943 zijn er geen nieuwe deportaties. Eind maart 1943 besluit Rauter, de *Hohere SS und Polizeiführer* in Nederland dat Joden vanaf 10 april 1943 niet langer legaal mogen verblijven in acht Nederlandse provincies, waaronder Limburg. De joden die nog in die provincies wonen moeten zich voor die datum

---

¹⁴ <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-heinemann-kuiper/l11569.php>, laatst gezien 14 februari 2024.

¹⁵ Benjamin zal de Nederlandse nationaliteit hebben gehad. Op Julia's kaart staat "niet ing." Waarschijnlijk voor niet ingezetene.

¹⁶ Bij de sanering van het Boschstraatkwartier is de woning afgebroken. Er is wel nog een foto van het huis.

¹⁷ H. van Rens, *Vervolgd in Limburg; Joden en Sinti in Nederlands-Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Maastrandse Monografieën no. 76, Verloren, 2013, p. 74.

¹⁸ Email E van Rijsselt aan auteur dd. 12-2-2024.

melden in kamp Vught.¹⁹ In Maastricht werd een lijst van 67 personen opgesteld die op 8 april 1943 – per autobus – naar Vught gebracht zouden worden.²⁰ Slechts 33 personen komen daadwerkelijk in Vught aan – de rest blijkt ondergedoken.²¹ Er is geen reden om aan te nemen dat Julia niet bij de 33 personen hoorde die daadwerkelijk in Vught zijn ingeschreven ondanks dat er geen documentatie over Julia in Vught is aangetroffen. Op 8 mei 1943 worden een kleine 2000 mensen – waaronder Julia – van Vught naar Westerbork getransporteerd. Op 9 mei 1943 wordt Julia ingeschreven in Westerbork waar ze in barak 60 terecht komt.²² In Westerbork komt het tot een weerzien. David, Manuel en hun echtgenotes, beiden broers van Benjamin zijn ook in Westerbork.²³ Lang blijven ze daar niet. Op 11 mei 1943 moet Julia op transport.²⁴ Samen met haar schoonfamilie wordt zij in een goederenwagon gedreven, waarna de trein vertrekt met als bestemming Sobibor.

In tegenstelling tot Auschwitz is Sobibor volledig ingericht op vernietiging door middel van vergassing. Van een kamp is eigenlijk nauwelijks sprake, in feite is Sobibor weinig meer dan een perron, een aantal barakken en een gaskamer. Delen van het kamp die zichtbaar zijn voor mensen die aankomen met een transport zien er bedrieglijk goedaardig uit. Aan de aangekomenen wordt verteld dat Sobibor een doorgangskamp is. Onder het mom van een noodzakelijke douche worden mensen – binnen uren na hun aankomst – vergast.²⁵

Julia en haar schoonfamilie komen op 14 mei 1943 aan in Sobibor. Ook zij wordt meteen na aankomst vergast. Julia is 72 jaar oud.

---

¹⁹ H. van Rens, *Vervolgd in Limburg; Joden en Sinti in Nederlands-Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Maaslandse Monografieën no. 76, Verloren, 2013, p.182.

²⁰ *Ibid.* p.185.

²¹ *Ibid.*

²² <https://www.oorlogsbronnen.nl/tijdljn/Julia-Bloemendaal-Markus/01/90152>, laatst gezien 14 februari 2024.

²³ https://www.berghapedia.nl/index.php?title=Bloemendaal,_David, laatst gezien 14 februari 2024.

²⁴ <https://www.oorlogsbronnen.nl/tijdljn/Julia-Bloemendaal-Markus/01/90152>, laatst gezien 14 februari 2024.

²⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Sobibor_extermination_camp, laatst gezien 14 februari 2024.